

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	1Cdo/27/2018
Identifikačné číslo spisu:	8299899876
Dátum vydania rozhodnutia:	27.02.2018
Meno a priezvisko:	JUDr. Ján Šikuta
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2018:8299899876.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcov 1/ X., bývajúcej v D. 2/ O., bývajúceho v K., 3/ K., bývajúcej v K., 4/ dedičia po neb. A., naposledy bývajúceho na F. t. j. E., rod. F., bývajúca na F. a G. bývajúci na F., 5/ dedič po C., naposledy bývajúceho v K., t. j. Z. bývajúci v K., 6/ D. bývajúcej v K., 7/ R., bývajúcej v H. 8/ dedičia po A. naposledy bývajúceho XX Z., t. j. Z., bývajúci v W. a T., bývajúci v X W. 9/ D. bývajúcej v C., 10/ D. bývajúcej v O. 11/ dedičia po neb. H. naposledy bývajúceho v XXXX O. XXXXX, B. t. j. E. rod. W., bývajúca v XXXX E.. XXXXX B., všetci zastúpení JUDr. Michalom Leščišinom, advokátom so sídlom v Prešove, Kvetná 31, proti žalovanému Mesto Bardejov, so sídlom v Bardejove, Radničné nám. 16, zastúpeného Advokátskou kanceláriou JUDr. Peter Kerecman, spoločnosť s ručením obmedzeným, so sídlom v Košiciach, Rázusova 1, IČO: 36 588 725, o určenie rozsahu dedičstva, neplatnosti prevodu nehnuteľnosti a vydanie nehnuteľnosti, vedenej na Okresnom súde Bardejov pod sp. zn. 7 C 437/1999, o dovolaní žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 26. februára 2015, sp. zn. 21 Co 79/2014, takto

rozhodol:

Dovolací súd napadnutý rozsudok Krajského súdu v Prešove zo dňa 26. februára 2015, sp. zn. 21 Co 79/2014 z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Žalobcovia sa žalobou domáhali, aby súd určil, že prechod vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam zapísaným v pozemkovoknižnej vložke č. XX, k. ú. D. pod Al ako dom č. p. XX a dvor Miestna trať spolu s pozemkom parcela mpč. XXX o výmere 617 m² v celosti na Československý štát v správe MNV - bytový odbor v Bardejove pod B5 na základe rozhodnutia Finančného odboru rady ONV v Bardejove zo dňa 11. mája 1957, značka Fin.17/1957.máj.skup. vydaného podľa § 16 zákona číslo 128/1946 Zb. a § 13 ods. 4 zák. číslo 141/1947 Zb., je neplatný. Taktiež, aby súd určil, že nehnuteľnosti zapísané v pozemkovoknižnej vložke č. XX k. ú. D. pod Al Dom č. p. XX a dvor Miestna trať spolu s pozemkom parcely mpč. XXX. o výmere 617 m², ktoré sú totožné s nehnuteľnosťami zapísanými na LV č. XXXX k. ú. D. ako parcela č. XXX/X zastavané plochy a nádvoría o výmere 370 m², parcela č. XXX/X zastavané plochy a nádvoría o výmere 233 m² a na nej stojaci dom súp. č. XX, patria do dedičstva po vlastníkoch zapísaných v pozemkovoknižnej vložke č. XX k. ú. D. pod B 3a./ W., rod. W. (zomrelá XX.X.XXXX) v spoluvlastníckom podiele 2/8, pod B 3b./ X. /žena K./ (zomrelý v mesiaci S.)

v spoluvlastníckom podiele 1/8, pod B 3d./ A. /U./ (zomrelý v roku XXXX) v spoluvlastníckom podiele 2/8. Zároveň aby súd určil, že nehnuteľnosti zapísané v pozemkovoknižnej vložke č. XX k. ú. D. pod Al Dom č. p. XX. a dvor Miestna trať spolu s pozemkom parcely mpč. XXX o výmere 617 m², ktoré sú totožné s nehnuteľnosťami zapísanými na LV č. XXXX k. ú. D. ako parcela č. XXX/X. zastavané plochy a nádvoria o výmere 370 m², parcela č. XXX/X zastavané plochy a nádvoria o výmere 233 m² a na nej stojaci dom súp. č. XX, sú v podielovom spoluvlastníctve žalobcov zapísaných v pozemkovoknižnej vložke pod B 3.f/ žalobkyňa v rade 1/ X.) rod. W. v podiele 1/8, pod B 3.c/ žalobkyňa v rade 9/ D., rod. W. v podiele 1/8 a pod B 3.e/ žalobca v rade 11/ H. v podiele 1/8. Žalobcovia tiež žiadali, aby súd uložil žalovanému Mestu Bardejov povinnosť vydať žalobcom v rade 1/ spoluvlastnícky podiel v 1/8-ine, v rade 9/ spoluvlastnícky podiel v 1/8-ine a v rade 11/ spoluvlastnícky podiel v 1/8-ine k nehnuteľnostiam pôvodne zapísaných v pozemkovoknižnej vložke č. XX., k. ú. D. pod Al ako dom č. p. XX a dvor Miestna časť s pozemkom parcely mpč. XXX o výmere 617 m² nachádzajúce sa na I. ulici č. X v D., ktoré nehnuteľnosti má žalovaný ako vlastník zapísané na LV č. XXXX v majetkovej podstate ako dom súp. č. XX. na parcele C KN č. XXX/X a pozemky parcela C KN č. XXX/X zastavané plochy a nádvoria o výmere 370 m² a parcela č. C KN XXX/X zastavané plochy a nádvoria o výmere 233 m², ktoré nehnuteľnosti v podiele 1/1 prešli do vlastníctva žalovaného na základe zákona č. 138/1991 Zb. o majetku obcí, a to v celosti, bez tiarch do 30 dní odo dňa nadobudnutia právoplatnosti rozsudku. Žalovaný vo svojej obrane uvádzal, že právni predchodcovia žalobcov a žalobcovia nepodali žiadosť v období 1938 - 1945 na vyslovenie neplatnosti prevodu majetku na štát. X. nebol vlastníkom sporných nehnuteľností v čase svojej smrti a dedičia nemohli po ňom tieto nehnuteľnosti zdediť. Žalovaný je vlastníkom nehnuteľnosti po svojom právnom predchodcovi, ktorý sporné nehnuteľnosti nadobudol v roku 1957.

2. Rozsudkom Okresného súdu Bardejov (ďalej aj „súd prvého stupňa“) z 3. októbra 2013, č. k. 7 C 437/1999-453 (tretím v poradí), súd žalobu zamietol. Svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že „tunajší súd dňa 19.6.2013 požiadal Mesto Bardejov o zabezpečenie a predloženie dôkazu - výmeru MNV Bardejov zn. OMH - 463-1/ž. Napriek tejto žiadosti sa súdu uvedený dôkaz nepodarilo získať. Rovnako v priebehu konania žalobcovia uvedený dôkaz nezabezpečili, resp. nepredložili. Žalobca v prípade, ak chce uspieť v spore, musí uniesť dôkazné bremeno, aby tým jasne a presvedčivo preukázal oprávnenosť svojich nárokov a privodil si tým priaznivé rozhodnutie súdu. Napriek tomu sa žalobcom nepodarilo spoľahlivo preukázať uplatnenie, či vôbec prejednanie reštitučného nároku v zákonom stanovenej lehote a rovnako súd nemôže prihliadať na domnienku, že notár by nebol prejednal dedičstvo po nebohom X., ak by nemal za to, že reštitúcia podľa citovaného reštitučného zákona prejednaná bola, nakoľko tomu nesvedčí žiaden hodnoverný dôkaz. O náhrade trov konania si vyhradil rozhodnúť po právoplatnosti rozsudku podľa § 151 ods. 3 O.s.p.

3. Na odvolanie žalobcov Krajský súd v Prešove (ďalej aj „odvolací súd“) rozsudkom z 26. februára 2015, sp. zn. 21 Co 79/2014 napadnuté rozhodnutie zmenil tak, že určil, že podielovými spoluvlastníkmi pozemkov parcelné číslo XXX/X - zastavané plochy a nádvoria o výmere 370 m² a č. XXX/X. - zastavané plochy a nádvoria o výmere 233 m² a stavba - dom č. s. XX ležiaci na parcele č. XXX/X, zapísané na liste vlastníctve XXXX k. ú. D. sú X., rod. W. v podiele 1/8, D., rod. W. v podiele 1/8 a že pozemky parcelné číslo XXX/X - zastavané plochy a nádvoria o výmere 370 m² a č. XXX/X - zastavané plochy a nádvoria o výmere 233 m² a stavba - dom č. s. XX ležiaci na parcele č. XXX/X, zapísané na liste vlastníctve XXXX k. ú. D. patria do dedičstva po W., rod. W., zomrelej XX.X.XXXX v podiele 2/8, po X., zomrelom v roku XXXX v podiele 1/8, po A., zomrelom v roku XXXX v podiele 2/8, po H., zomrelom v roku XXXX v podiele 1/8. Vo zvyšnej časti napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil. Odvolací súd považoval nárok žalobcov na určenie vlastníckeho práva za dôvodný a oprávnený. Konštatoval, že žalobcovia nestratili svoj vlastnícky vzťah k tým nehnuteľnostiam, ktoré im boli odňaté. V odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že v zmysle § 191 nariadenia o právnom postavení Židov a vyhlášky č. 238/1941 Slovenského zákonníka zo dňa 30. októbra 1941 o prechode vlastníctva niektorých židovských nehnuteľností na slovenský štát (ktorou bol za deň prechodu vlastníctva na štát určený 1. november 1941) je možné vysloviť záver o prechode predmetných nehnuteľností na štát (Slovenský štát). Odvolací súd ďalej považoval za potrebné vysporiadať sa s otázkou posúdenia reštitučného nároku podľa zákona č. 128/1946 Sb. zo dňa 16. mája 1946 o

neplatnosti niektorých majetkovoprávných konaní z doby neslobody a o nárokoch z tejto neplatnosti a z iných zásahov do majetku vchádzajúcich (ďalej len „Reštitučný zákon“). Tu odvolací súd konštatoval, že žalobcovia preukázali, že po ukončení druhej svetovej vojny sa K. ujali držby sporných nehnuteľností, pričom dôkazom sú listinné dôkazy nachádzajúce sa v súdnom spise (č. l. 8, 11, 78, 79 spisu) svedčiace o snahe oprávnených osôb dokázať v tomto povojnovom období svoju domovskú príslušnosť a národnú a štátnu spoľahlivosť. Za ďalšiu dôležitú okolnosť odvolací súd považoval prejednanie dedičstva po neb. X. (uznesenie z 1.12.1948 č. D 461/1947). Odvolací súd vychádzal zo záverov, že notár nemohol prejednať dedičstvo bez toho, aby nebola vykonaná reštitúcia. Bolo preto jeho povinnosťou vyšetriť, či majetok, ktorý hlásili dedičia po poručiťovi bol jeho vlastníctvom. V prípade, že neboli jeho vlastníci nemohol byť do pozostalosti zaradený. Po prejednaní dedičstva mohli sa oprávnené osoby dôvodne domnievať, že reštitučné konanie už nie je potrebné začínať. O prinavrátenie svojho majetku sa usilovali práve prejednaním dedičstva. Nedôslednosť vtedajšieho štátneho notárstva nemožno tak považovať za pochybenie oprávnených osôb. Je nutné prihliadnuť na dobovú súvislosť vojnového a povojnového obdobia, na útrapy prežité oprávnenými osobami. Na základe týchto skutočností odvolací súd dospel k záveru, že reštitučný nárok v súlade s touto právnou normou bol uskutočnený dôvodiac to prejednaním dedičstva po neb. X. Prejednaním dedičstva došlo k uplatneniu si reštitučného nároku a k obnoveniu vlastníckeho práva v prospech právnych nástupcov pôvodného vlastníka. Rozhodnutie Finančného odboru rady ONV v Bardejove zo dňa 11.5.1957 nemá podľa odvolacieho súdu oporu v reštitučnom zákone, nakoľko neboli preukázané dôvody, z ktorých rozhodnutie vychádza. Odvolací súd ustálil, že štátu nesvedčí žiaden právny titul nadobudnutia vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam. Vlastnícke právo k nehnuteľnostiam tak preto ostalo aj naďalej zachované tomu subjektu, ktorý bol ich posledným vlastníkom pred dňom zápisu vlastníckeho práva štátu. Preto k zabratiu majetku, ktorého žalobcovia boli podielovými spoluvlastníkmi, došlo v roku 1957 štátom, a to bez právneho dôvodu. Odvolací súd ďalej poukázal na skutočnosť, že žalobkyňa v 1. rade žiadosťou zo dňa 19. apríla 1991 adresovanej Mestskému úradu Bardejov žiadala ako oprávnená osoba podľa zákona č. 403/1990 Zb. o prinavrátenie majetku, ktorý bol neoprávnene odňatý. Povinná osoba však neuznala nárok oprávnenej osoby a k dohode nedošlo. Odvolací súd preto v ďalšom skúmal (bez ohľadu na právnu úpravu uvedenú žalobkyňou v 1. rade v jej žiadosti), či boli v predmetnej veci splnené podmienky pre použitie reštitučnej úpravy. V zmysle príslušných ustanovení zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách odvolací súd konštatoval, že žaloba na súd bola podaná po lehote uvedenej v § 5 ods. 4 zákona č. 87/1991 Zb. Odvolací súd však vo veci uviedol, že zastáva názor, podľa ktorého zánik práva oprávnenej osoby podľa zákona číslo 87/1991 Zb. márnym uplynutím lehoty ustanovenej v § 5 ods. 4 citovaného zákona neznamená aj zánik jej vlastníckeho práva v situácii, keď povinnej osobe na rozdiel od oprávnenej osoby nesvedčí žiaden nadobúdaci titul k nehnuteľnostiam, pretože by tak došlo k popretiu základného práva na vlastníctvo tak ako je to garantované v článku 20 ods. 1 Ústavy a článku 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd na majetok podľa článku 1 dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Z týchto dôvodov odvolací súd prijal záver, že pre uplatnený nárok je potrebné použiť aplikáciu všeobecnej úpravy ochrany vlastníckeho práva žalobcov. Odvolací súd zároveň uviedol, že nenašiel dôvod pre odklon od názoru vysloveného v doterajšej rozhodovacej praxi (od doterajšej judikatúry) Ústavného súdu SR, ktorý sa už v minulosti zaoberal otázkou, či slovenský právny poriadok nevylučuje uplatnenie práv určovacou žalobou za súčasnej existencie reštitučného zákonodarstva v prípade, ak si žalobca, ktorý nevyužil možnosť uplatniť svoj nárok na základe reštitučných predpisov podal žalobu, ktorou žiadal určiť, teda deklarovať existenciu svojho vlastníckeho práva. Dospel k záveru, že reštitučné predpisy neboli vydané pre ten účel, aby spôsobili zánik vlastníckeho práva oprávnených osôb, ale aby im uľahčili obnovenie tohto vlastníckeho práva. Ak došlo k zabratiu majetku štátom bez právneho dôvodu, osoba nestratila svoj vlastnícky vzťah k tomuto majetku a nič nebráni tomu, aby sa svojho nároku, respektíve finančnej náhrady domáhala žalobou opierajúcou sa o všeobecné predpisy občianskeho práva (podľa nástrojov ochrany vlastníckeho práva) - žalobu určovaciu, vindikačnú, negatórnu a podobne (porovnaj III. ÚS 102/2004, II. ÚS 231/2009, II. ÚS 249/2011). V ďalšom odvolací súd poukázal v danej problematike aj na ďalšie rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky (III. ÚS 178/20, II. ÚS 468/2012), Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (sp. zn. 3 Cdo 205/2009 zo 17. februára 2011) a Ústavného súdu Českej republiky (nálezy sp. zn. II. ÚS 79/1994, IV. ÚS 6/1995, I. ÚS 597/9, III. ÚS 74/94). Z uvedených dôvodov preto rozhodnutie súdu prvého stupňa v časti zmenil. V prevyšujúcej časti odvolací

súd potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa vo vzťahu k ostatným uplatneným nárokom (§ 219 ods. 1 O.s.p.). Uvedené odôvodnil tak, že v časti, kde sa žalobcovia domáhali aj určenia, že prechod vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam zapísaným v pozemkovoknižnej vložke č. XX, k. ú. D. k nehnuteľnostiam, pôvodne zapísaných v pozemkovoknižnej vložke č. XX, k. ú. D. a na LV č. XXXX na žalovaného je neplatný, musel žalobu zamietnuť, nakoľko otázka prechodu vlastníckeho práva sa stala predmetom prejudiciálneho skúmania súdu a niet preto naliehavého právneho záujmu na určení neplatnosti tohto prechodu (§ 80 písm. c/ O.s.p.). O trovách odvolacieho konania odvolací súd nerozhodol s poukazom na § 224 ods. 4 O.s.p.

4. Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu podal dovolanie žalovaný, ktorý žiadal napadnuté rozhodnutie zmeniť tak, že potvrdí rozhodnutie súdu prvej inštancie, prípadne napadnuté rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnil podľa § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p., t. j. že napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, ďalej dôvodom podľa § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p., teda tým, že konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. V dovolaní poukázal aj na vady v zmysle § 237 ods. 1 O.s.p., a to konkrétne § 237 ods. 1 písm. b/ a f/ O.s.p. Prípustnosť dovolania vyvodzoval z § 238 ods. 1 O.s.p.

5. Žalobcovia sa k dovolaniu žalovaného vyjadrili tak, že rozhodnutie odvolacieho súdu považujú za vecne správne. Navrhli, aby odvolací súd dovolanie žalovaného zamietol ako nedôvodné a potvrdil rozsudok Krajského súdu v Prešove.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší“ alebo „dovolací súd“) rozsudkom z 28. júna 2016, sp. zn. 1 Cdo 108/2015 dovolanie žalovaného zamietol a žalobcom 1/ až 11/ náhradu trov dovolacieho konania nepriznal. Vzhľadom na obsah dovolania skúmal, či v konaní nedošlo k procesným vadám v zmysle § 237 ods. 1 písm. b/ a f/ O.s.p. Pokiaľ išlo o vadu podľa § 237 ods. 1 písm. b/ O.s.p., dovolací súd konštatoval, že žalobcovia majú spôsobilosť byť účastníkmi konania a predmetná námietka žalovaného bola z toho dôvodu neopodstatnená. Pokiaľ išlo o dovolateľom uplatnenú procesnú vadu v zmysle § 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p., dovolací súd mal za to, že odvolací súd v odôvodnení rozsudku stručne opísal rozhodnutie súdu prvej inštancie ako vykonal dokazovanie, aké z neho vyvodil právne závery a aké boli dôvody jeho rozhodnutia. Odvolací súd poukázal na odvolanie žalobcov, na dôvody uvádzané v ich odvolaní a taktiež na vyjadrenie žalovaného k odvolaniu žalobcov. Odvolací súd konštatoval vo veci zistený skutkový stav (ktorý už zistil súd prvej inštancie) a pristúpil k právnomu posúdeniu prejednávanej veci. Dovolací súd následne dospel k záveru, že v odôvodnení napadnutého rozhodnutia odvolací súd zrozumiteľným spôsobom uviedol dôvody, pre ktoré rozhodnutie súdu prvej inštancie zmenil. Napadnuté rozhodnutie dovolací súd nepovažoval za svojvoľné, zjavne neodôvodnené, resp. ústavne nekonformné, pretože odvolací súd sa pri výklade a aplikácii zákonných predpisov neodchýlil od znenia príslušných ustanovení a nepoprel ich účel a význam. Pokiaľ išlo o dovolací dôvod § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p., t. j. nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom, odvolací súd v ďalšom citoval ustálenú judikatúru ústavného a najvyššieho súdu, pričom rešpektujúc uvedenú judikatúru a súdnu prax, nenašiel v prejednávanej veci dôvod na odklon od vyššie uvedeného. Na ostatok dovolací súd uviedol, že argumentácia dovolateľa, ktorá sa odvoláva na dnes už prekonaný prísny formalistický prístup súdov k reštitučným zákonom, už v súčasnosti neobstoí a v podmienkach moderného európskeho súdnictva reflektujúceho najmä na základné ľudské práva a slobody nemôže mať svoje opodstatnenie. Zmeňujúci výrok rozsudku odvolacieho súdu, pokiaľ ním bolo žalobe vyhovené, bol preto podľa názoru dovolacieho súdu z vyššie uvedených dôvodov správny.

7. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) na základe sťažnosti žalovaného nálezom zo dňa 5. decembra 2017, sp. zn. I. ÚS 736/2016-41 rozhodol tak, že základné právo mesta Bardejov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej aj „ústava“) a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej aj „Dohovor“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 28. júna 2016, sp. zn. 1 Cdo 108/2015, porušené boli a predmetný rozsudok zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Konštatoval, že sťažnosť sťažovateľa namietajúceho porušenie jeho základného práva podľa ústavy a práva podľa Dohovoru napadnutým rozhodnutím najvyššieho súdu je opodstatnená a dôvodná, pretože

jeho právne závery sú z pohľadu ústavného prieskumu spochybniteľné, neúplné, ale tiež nepresvedčivé a prima facie, preto nemôžu v právnom štáte z ústavnoprávneho pohľadu obstáť.

8. Zo sťažnosti a spisu okresného súdu ústavný súd zistil, že najvyšší súd vôbec nereagoval na podstatné argumenty sťažovateľa, predmetom ktorých bola námietka proti zmeňujúcemu odvolaciemu rozhodnutiu, že žalobcovia nenapadli výrokovú časť rozsudku okresného súdu z 28. septembra 2011, ktorým čiastočne vyhovel žalobe (výrok I.) a vo zvyšnej časti bola žaloba právoplatne zamietnutá, pretože proti tejto výrokovej časti odvolanie nesmerovalo. Napriek tomu odvolací súd zrušil rozsudok okresného súdu v celom rozsahu, pričom bol viazaný rozsahom a dôvodmi odvolania (§ 212 ods. 1 O.s.p.). Taktiež sa dovolací súd nevysporiadal so skutočnosťou, že včasnému uplatneniu reštitučného nároku žalobcom nebránila žiadna objektívna skutočnosť. V tejto súvislosti namietané všeobecné súdy bez ďalšieho akceptovali časť judikatúry „v prospech“ ich záverov, ale nijako nereagovali na inú judikatúru, či teoretickoprávnu doktrínu, ktoré uvedené prístupy nerešpektovania „lex specialis“ k „lex generalis“ odmietajú a poukazujú na prípadné všeobecné riziká takéhoto prístupu. Najvyšší súd sa taktiež nedostatočne venoval otázke, či všetci žalobcovia reálne mali procesné práva a povinnosti v čase vyhlásenia ostatného rozsudku krajského súdu a na túto otázku relevantného charakteru nedal dostatočne vyčerpávajúcu odpoveď. Dovolací súd sa nezaoberal ani skutočnosťou, ktorú namietal sťažovateľ, a to dokazovanie odvolacieho súdu, ktoré vykonal tak, ako to uviedol aj v odôvodnení svojho rozsudku.

9. Dňa 1. júla 2016 nadobudol účinnosť zákon č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok (ďalej aj „CSP“). Najvyšší súd prístupujúci k rozhodovaniu v tejto veci po 30. júni 2016. postupoval na základe úpravy prechodného ustanovenia § 470 ods. 1 CSP (podľa ktorého, ak nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti) už podľa tohto zákona. Keďže dovolanie v tejto veci bolo podané ešte pred 1. júlom 2016, podmienky jeho prípustnosti a dôvodnosti bolo nutné posúdiť podľa právneho stavu existujúceho tu v čase podania dovolania, teda podľa príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku rešpektujúc, že podľa § 470 ods. 2 CSP, procesné účinky dovolania podaného pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, zostávajú zachované aj po 30. júni 2016. Nevyhnutnosť takéhoto posudzovania vyplýva tiež zo základných princípov Civilného sporového poriadku, a to princípu spravodlivej ochrany porušených práv a právom chránených záujmov tak, aby bol naplnený princíp právnej istoty, vrátane naplnenia legitímnych očakávaní strán dovolacieho konania, ktoré začalo za účinnosti skoršej úpravy procesného práva (čl. 2 ods. 1 a ods. 2 CSP) a princípu ústavne konformného i eurokonformného výkladu noriem vnútroštátneho práva (čl. 3 ods. 1 CSP).

10. Najvyšší súd ako súd funkčne príslušný na prejednanie dovolania (§ 35 CSP), po tom ako ústavný súd zrušil jeho predchádzajúce rozhodnutie, po zistení, že dovolanie bolo podané včas oprávneným subjektom zastúpeným advokátom v súlade s ustanovením § 429 ods. 1 CSP a rešpektujúc záväzný právny názor ústavného súdu, bez nariadenia dovolacieho pojednávania, preskúmal opätovne napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo.

11. Podľa právneho stavu účinného do 30. júna 2016 bolo dovolaním možné napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu iba vtedy, pokiaľ to zákon pripúšťal (§ 236 ods. 1 O.s.p.). Dôvody prípustnosti dovolania proti rozsudku vymedzoval § 238 O.s.p. a proti uzneseniu § 239 O.s.p.. Dovolanie bolo prípustné proti každému rozhodnutiu tiež vtedy, ak v konaní došlo k závažnejším procesným vadám uvedeným v § 237 ods. 1 O.s.p.

12. Dovolateľ v dovolaní poukázal na vady v zmysle § 237 ods. 1 O.s.p., a to konkrétne § 237 ods. 1 písm. b/ a f/ O.s.p. a prípustnosť dovolania vyvodzoval aj z § 238 ods. 1 O.s.p. Dovolanie tiež odôvodnil podľa § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p., teda tým, že konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci a podľa § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p., t. j. že napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

13. Dovolací súd v prvom rade skúmal dovolateľom namietanú procesnú vadu v zmysle § 237 ods. 1 písm. b/ O.s.p.

14. Podľa § 237 ods. 1 písm. b/ O.s.p. dovolanie bolo prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak ten, kto v konaní vystupoval ako účastník konania nemal spôsobilosť byť účastníkom konania.

15. Podľa § 19 O.s.p. spôsobilosť byť účastníkom konania má ten, kto má spôsobilosť mať práva a povinnosti; inak len ten, komu ju zákon priznáva. Podľa § 7 ods. 1 a 2 veta prvá Občianskeho zákonníka spôsobilosť fyzickej osoby mať práva a povinnosti vzniká narodením. Túto spôsobilosť má aj počaté dieťa, ak sa narodí živé. Smrťou táto spôsobilosť zanikne.

16. V zmysle záverov rozhodnutia ústavného súdu a rešpektujúc jeho právny názor, dovolací súd konštatuje, že nie je z obsahu spisu zrejmé, či všetci žalobcovia reálne mali spôsobilosť byť účastníkmi konania v čase vyhlásenia rozsudku odvolacím súdom, nakoľko nebola ich spôsobilosť zo strany súdov nižších inštancií dlhodobo (viac ako tri roky) skúmaná.

17. Pokiaľ odvolací súd dôsledne ex offi neskúmal túto spôsobilosť žalobcov byť účastníkmi konania pred vyhlásením napadnutého rozsudku, vykazuje jeho postup a rozhodnutie znaky procesnej vady konania v zmysle § 237 ods. 1 písm. b/ O.s.p., ktorú bolo nutné vziať na zreteľ. Uvedená vada zakladá nielen prípustnosť dovolania, ale tiež jeho opodstatnenosť. V prípade, že v konaní dôjde k vade takejto povahy, je potrebné napadnuté rozhodnutie bez ďalšieho zrušiť.

18. Dovolací súd zároveň uvádza, že ohľadne dovolaním napadnutého zmeňujúceho rozsudku, by bolo dovolanie prípustné (§ 238 ods. 1 O.s.p.) aj bez existencie vady konania podľa § 237 ods. 1 písm. b/ O.s.p. V týchto prípadoch (§ 238 ods. 1 O.s.p.) je dovolací súd oprávnený vykonať dovolací meritórny prieskum napadnutého rozhodnutia resp. jeho časti, pričom je dôvodmi dovolania viazaný. Dovolací súd však v rámci svojej ustálenej rozhodovacej praxe nepristupuje k meritórnemu dovolaciemu prieskumu pri zistení ktorejkoľvek vady konania v zmysle § 237 ods. 1 O.s.p. vzhľadom na skutočnosť, že už samotná takáto vada je aj dovolacím dôvodom (§ 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p.) a taktiež je už sama o sebe bez ďalšieho dôvodom na zrušenie rozhodnutia. Uvedený prístup dovolacieho súdu zdôrazňuje tú okolnosť, že vada takejto povahy v konaní je natoľko závažná, že ako dovolací dôvod v zmysle § 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p. vo svojej podstate konzumuje ostatné dovolacie dôvody.

19. Z uvedeného dôvodu ako aj z dôvodu zrušenia rozsudku dovolacieho súdu ústavným súdom, v ktorom ústavný súd vyslovil právne závery, ktoré sú pre dovolací súd záväzné, nakoniec dospel dovolací súd k záveru, že náprava vytýkaných nedostatkov presahuje možnosti konania pred dovolacím súdom a ich nápravu bude možné realizovať jedine zrušením rozhodnutia súdu odvolacieho. Preto dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil v celom rozsahu a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 C.s.p.), v ktorom odvolací súd v prvom rade posúdi podľa povahy sporu, či má konanie (sčasti) zastaviť, alebo či v ňom môže pokračovať (§ 63 C.s.p.) a tak ustáli okruh účastníkov konania.

20. Následne bude potom predovšetkým potrebné, aby sa odvolací súd vysporiadal s procesnou otázkou, ktorá časť napadnutého rozhodnutia súdu prvej inštancie bola odvolaním napadnutá a ktorá časť zostala právoplatná, teda čo bolo predmetom odvolacieho konania.

21. V zmysle názoru ústavného súdu, sa odvolací súd bude musieť v ďalšom vysporiadať so skutočnosťou, či včasnému uplatneniu reštitučného nároku žalobcom nebránila žiadna objektívna skutočnosť a uplatniť relevantnú judikáciu ako „v prospech“ tak aj v „neprospech“, ako aj reagovať na inú judikáciu, či teoretickoprávnu doktrínu, ktoré uvedené prístupy nerešpektovania „lex specialis“ k „lex generalis“ odmietajú a poukazujú na prípadné všeobecné riziká takéhoto prístupu. Zároveň bude potrebné, aby sa odvolací súd zaoberal aj skutočnosťou, ktorú namietal dovolateľ, týkajúcou sa dokazovania, keď odvolací súd vyslovil názor, že držba zo strany žalobcov postačuje pre splnenie podmienok navrátenia nehnuteľnosti do ich vlastníctva, pričom skutkový záver krajského súdu však v súdnom spise nie je nijako relevantne obsiahnutý. Bude potrebné sa vysporiadať s dôvodmi, pre ktoré sa odvolací súd odchýlil od opačného záveru prvoinštančného súdu.

22. Najvyšší súd preto po zrušení svojho rozsudku ústavným súdom, poučený právnym názorom ústavného súdu, dospel v danom prípade k záveru, že dovolanie žalovaného je dôvodné.

23. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 449 ods. 3 CSP). Najvyšší súd v súlade s týmito ustanoveniami napadnutý rozsudok zrušil a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Tento bude v ďalšom konaní viazaný právnym názorom ústavného súdu, ako aj súdu dovolacieho (§ 455 CSP).

24. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

25. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.